

CANON OVERBETUWE (ELST)

TIJDVAK	OVERBETUWE (Elst)	NEDERLAND (vensters)
Jagers en boeren vóór 50 v. C.	IJzertijdnederzetting Merm Bewoning tussen 700 en 550 v.C. Elst	Hunebedden <i>Vroege landbouwers</i>
Grieken en Romeinen tot c. 400	Romeinse tempel I c. 50-70, tempel II c. 100- c. 250, tempel Westeraam c.100, suovetaurilia-offer c.100?, diploma Bataafse militair 98	Romeinse limes <i>Op de grens van de Romeinse wereld</i>
Monniken en ridders 500 - 1000	726 Elst en omgeving opgedragen aan Willibrord, bisschop te Utrecht, Werenfried geloofsverkondiger in Elst (726 – 760) 10de-15de eeuw pelgrimage naar zijn crypte	Willibrord (658-739) <i>Verbreiding van het christendom</i> Karel de Grote (742-814) <i>Keizer van het avondland</i>
Staten en Steden 1000 – 1500	c. 1100 - c. 1300 ontginningen (Hollanderbroek e.a.) Ontstaan van 9 buurschappen rondom de kern van Elst; laagste bestuurlijke eenheid: dorpspolder tot 1953 1226 graaf van Gelre ipv bisschop van Utrecht in bezit van Elst e.o. (-> Greveslag) 1260 paardenmarkt 1302: aansluiting van de gegraven afwatering op de rivier de Linge 1327 graaf Reinald II geeft landbrief over bestuur, rechtspraak waterstaat +dijkring = ontstaan Ambtsbestuur Adel: Van der Lawick, Ingen Nulant C. 1400 Gasthuis C. 1400-1484 bouw gotische kerk	Floris V (1254 – 1296) <i>'Een Nederlandse graaf en ontevreden edelen'</i> Het Nederlands op schrift <i>Hebben olla vogala (c. 1100)</i> De Hanze 1356 -c. 1450 <i>Handelssteden in de Lage Landen</i> Erasmus <i>Een internationaal humanist</i>
Ontdekkers en hervormers 1500 – 1600	1580 – 1590 Tien ongeluksjaren van de Over-Betuwe 1585 de rooms-katholieke ambtman trekt zich gedwongen	Karel V (1500-1558) <i>De Nederlanden als bestuurlijke eenheid</i> De Beeldenstorm (1566) <i>Godsdienststrijd</i> Willem van Oranje (1533 – 1584) <i>Van rebelse edelman tot 'vader des</i>

Regenten en vorsten 1600 - 1700	terug 1598 Johannes Millecomius eerste gereformeerde predikant Het Ambt van Over-Betuwe het belangrijkste Ambt van het kwartier van Nijmegen 1694 bestuur van het Ambt van Over-Betuwe geconcentreerd in het Ambtshuis te Elst 1609 aanleg van de Grift (tot 1742) Buitens langs de Grift (De Eshof) 1621-1694 RK kerkschuur op de Bremerton 1694 – 1802 ‘Kerckenhuis’ in Eimeren Kaartenboeken van Van Geelkercken tabaksteelt	<i>vaderlands’</i> De Republiek <i>Een staatkundig unicum</i> De VOC <i>Overzeese expansie</i> De Beemster (1612) <i>Nederland en het water</i> De Grachtengordel (1613-1662) <i>Stadsuitbreidingen in de 17de eeuw</i> Hugo de Groot (1583 – 1645) <i>Pionier van moderne volkenrecht</i> De Statenbijbel (1637) <i>Het boek der boeken</i> Rembrandt (1606? – 1669) <i>De grote schilders</i> Atlas Mayor van Blaeu (1662) <i>De wereld in kaart</i> Michiel de Ruyter (1607 – 1676) <i>Zeehelden en ruime armslag</i> <i>Republiek</i> Christiaan Huygens (1629 – 1695) <i>Wetenschap in de Gouden Eeuw</i> Spinoza (1632 – 1677) <i>Op zoek naar de waarheid</i> Slavernij (c. 1637 – 1863) <i>Mensenhandel en gedwongen arbeid in de Nieuwe Wereld</i>
Tijd van salons en revoluties 1700 - 1800	Johannes Glover te Driel (? – 1810), landman, electriseermachine ‘Homines novi’, grote boeren, zowel protestant als rooms-katholiek, krijgen invloed in het Ambtsbestuur	Eise Eisinga (1744 – 1828) <i>De Verlichting in Nederland</i> De patriotten (1780 – 1795) <i>Crisis in de Republiek</i>
Tijd van burgers en stoommachines 1800 - 1900	Kastelen worden afgebroken 1809 grootste overstroming ooit 1811 gemeente Elst 1825 Ambtsbestuur opgeheven,	Napoleon Bonaparte (1769 – 1821) <i>De Franse tijd</i> Koning Willem I (1772 – 1843) <i>Het koninkrijk van Nederland en</i>

	alleen nog dijkstoel met waterstaatkundige taken 1879 spoorlijn Nijmegen-Arnhem 1883 spoorlijn Dordrecht-Elst Cremer: Fabriekskinderen (steenfabrieken Over-Betuwe) Emancipatie van de Rooms Katholieken: 1802 een kerk aan de Dorpsstraat, na 1870 politiek de overhand in de gemeenteraad paardenfokkerij c. 1875-c. 1965 'De bloeiende Betuwe', ipv tabaksteelt fruitteelt c. 1870 stoomkorenmolen, 1894 stoomzuivelfabriek 1898 electriciteitsmaatschappij Elistha	<i>België</i> De eerste spoorlijn (1839) <i>De versnelling</i> De grondwet (1848) <i>De belangrijkste wet van een staat</i> Max Havelaar (1860) <i>Een aanklacht tegen wantoestanden in Indië</i> Verzet tegen kinderarbeid (19^e eeuw) <i>De werkplaats uit, de school in</i> Vincent van Gogh (1853 – 1890) <i>De moderne kunstenaar</i> Aletta Jacobs (1854 – 1929) <i>vrouwenemancipatie</i>
Tijd van Wereldoorlogen 1900 - 1950	1900 kassenbouw 1902 Taminiau (TEO) 1903 VVOB 1917 woningwetwoningen 1938 aankoop Kostverloren 1939 drie woningbouw – verenigingen 1949 industrieterrein 1944 verwoesting, evacuatie, Manneneiland	De Eerste Wereldoorlog (1914 – 1918) <i>Oorlog en neutraliteit</i> De Stijl (1917 – 1939) <i>Revolutie in de vormgeving</i> Crisisjaren (1929 – 1940) <i>Samenleving in depressie</i> De Tweede Wereldoorlog (1940 – 1945) <i>Bezetting en Bevrijding</i> Anne Frank (1929 – 1945) <i>Jodenvervolgning</i>
1950 – 2000	1951 Komst Zuid-Molukkers 1946 – 1958 Wederopbouw	Indonesië (1945 – 1949) <i>Een kolonie vecht zich vrij</i> Willem Drees (1886 -1988)

	c. 1960 Ruilverkaveling 1993, 1995 Dreiging hoog water Elst wordt suburbaan (scholen, winkelbestand, politieke partijen..)	<i>Verzorgingsstaat</i> De Watersnood (1 februari 1953) <i>De dreiging van het water</i> De televisie (vanaf 1948) <i>De doorbraak van een massamedium</i> De haven van Rotterdam (vanaf c. 1880) <i>Poort naar de wereld</i> Annie M.G. Schmidt (1911 – 1995) <i>Tegendraads in een burgerlijke samenleving</i> Suriname en de Nederlandse Antillen (vanaf 1945) <i>Dekolonisatie van de West</i> Srebrenica (1995) <i>De dilemma's van vredehandhaving</i> Veelkleurig Nederland (vanaf 1945) <i>Multiculturele maatschappij</i> De gasbel (1959 – 2030?) <i>Een eindige schat</i> Europa (vanaf 1945) <i>De Nederlanders en de Europeanen</i>
2001	Gemeente Overbetuwe	

Ineke Mentink-Zuiderweg
Elst, 18 december 2008